

Тельнова Ганна Володимирівна

*доктор економічних наук, доцент, старший науковий співробітник
відділу організації наукової роботи та гендерних питань*

Кременчуцький льотний коледж

Харківського національного університету внутрішніх справ

Тельнова Анна Владимировна

*доктор экономических наук, доцент, старший научный сотрудник
отдела организации научной работы и гендерных вопросов,*

Кременчугский летный колледж

Харьковского национального университета внутренних дел

Telnova Hanna

Doctor of Economics, Associate Professor, Senior Researcher

Department of Organization of Scientific Work and Gender Issues,

Kremenchuk Flight College of

Kharkiv National University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-5724-7229

Гуржий Тамара Олексіївна

кандидат економічних наук, викладач кафедри менеджменту

Класичний приватний університет

Гуржий Тамара Алексеевна

кандидат экономических наук, преподаватель кафедры менеджмента

Классический приватный университет

Gurzhiy Tamara

Candidate of Economic Sciences, Lecturer at the Department of Management

Classic Private University

ORCID: 0000-0003-3206-7448

DOI: 10.25313/2520-2294-2021-11-7730

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ
ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ СФЕР
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ПОСТКОНФЛІКТНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ**

**ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ РЕАЛИЗАЦИИ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ВОССТАНОВЛЕНИЯ
СФЕР ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПОСТКОНФЛИКТНЫХ ТЕРРИТОРИЙ УКРАИНЫ**

**ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF IMPLEMENTATION
OF THE STATE POLICY OF ECONOMIC RECOVERY OF THE SPHERES
OF LIFE IN THE POST-CONFLICT TERRITORIES OF UKRAINE**

Анотація. Статтю присвячено розвитку організаційно-економічного механізму реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України. Для вирішення поставлених завдань досліджено та уточнено сутність організаційно-економічного механізму реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України, проаналізовано та систематизовано методи взаємодії уряду та органів місцевого самоврядування з

ключовими учасниками місцевого розвитку для підтримки ефективності та конкурентоспроможності регіону. В результаті досліджень отримав розвиток підхід до формування організаційно-економічного механізму реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України, особливістю якого є трансформація акценту на зміцнення інституційних рамок для створення діалогу, взаємодії та міцних взаємин між учасниками постконфліктного відновлення з боку подолання соціальної та економічної напруженості, що супроводжує постконфліктний розвиток. Пропонований організаційно-економічний механізм реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України виходить за рамки традиційного його розуміння (з акцентом на фізичну перебудову), враховує методи, важелі та інструменти, спрямовані на побудову інклюзивних інститутів, просторів для діалогу між державами, населенням, що допомагає встановити взаємозв'язки між економічним та соціальним життям на мирних та постконфліктних територіях країни, подолати диспропорції та відчуження у процесі реінтеграції територій у національну економіку. Пропонований механізм дозволяє подолати економічні проблеми постраждалих територій та прискорити їх реінтеграцію у національну економіку.

Ключові слова: механізм, державна політика, відновлення, реінтеграція, життєдіяльність, постконфліктна територія

Аннотация. Стаття посвящена розвитку організаційно-економічного механізму реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України. Для рішення поставлених задач досліджена і уточнена сутність організаційно-економічного механізму реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України, проаналізовані і систематизовані методи взаємодії уряду і органів місцевого самоврядування з ключовими учасниками місцевого розвитку для підтримки ефективності і конкурентоспроможності регіону, обґрунтовано організаційне і інформаційне забезпечення механізму. В результаті дослідження отримано підхід до формування організаційно-економічного механізму реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України, особливістю якого є трансформація акценту на зміцнення інституційних рамок для створення діалогу, взаємодії і міцних взаємин між учасниками постконфліктного відновлення з боку подолання соціальної та економічної напруженості, що супроводжує постконфліктний розвиток. Пропонований організаційно-економічний механізм реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України виходить за рамки традиційного його розуміння (з акцентом на фізичну перебудову), враховує методи, важелі і інструменти, спрямовані на побудову інклюзивних інститутів, просторів для діалогу між державами, населенням, що допомагає встановити взаємозв'язки між економічним і соціальним життям на мирних і постконфліктних територіях країни, подолати диспропорції та відчуження в процесі реінтеграції територій у національну економіку. Пропонований механізм дозволяє подолати економічні проблеми постраждалих територій і прискорити їх реінтеграцію у національну економіку.

Ключевые слова: механизм, государственная политика, восстановление, реинтеграция, жизнедеятельность, постконфликтная территория.

Summary. The article is devoted to the development of the organizational and economic mechanism for the implementation of the state policy for the restoration of the spheres of life in the post-conflict territories of Ukraine. Methods. To solve the set tasks, the essence of the organizational and economic mechanism for implementing the state policy of restoring the spheres of life in post-conflict territories of Ukraine was investigated and clarified, the methods of interaction between the government and local self-government bodies with key participants in local development were analyzed and systematized to maintain the efficiency and competitiveness of the region, the organizational and information support of the mechanism was substantiated. As a result of the study, an approach to the formation of an organizational and economic mechanism for the implementation of the state policy for the restoration of the spheres of life in post-conflict territories of Ukraine was developed, a feature of which is the transformation of the emphasis on strengthening the institutional framework for creating dialogue, interaction and strong relationships between participants in post-conflict reconstruction from the state and communities in order to overcoming social and economic tensions accompanying post-conflict development. The proposed organizational and economic mechanism for implementing the state policy of restoring the spheres of life in post-conflict territories of Ukraine goes beyond its traditional understanding (with an emphasis on physical restructuring), takes into account the methods, levers and tools aimed at building inclusive institutions, spaces for dialogue between the state and participants in post-conflict reconstruction, the population, which helps to establish the relationship between economic and social life in the peaceful and post-conflict territories of the country, to overcome disproportions and alienation in the process of reintegration of territories into the national economy. The proposed mechanism makes it possible to overcome the economic problems of the affected territories and accelerate their reintegration into the national economy.

Key words: mechanism, public policy, recovery, reintegration, vital activity, post-conflict territory.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема відновлення розвитку постконфліктних країн та їх територій є однією із актуальних у світі, де й тепер тривають війни і збройні сутички. Одним з безпосередніх наслідків збройних конфліктів є руйнування економічних відносин та нестача засобів існування, що призводить до економічної нестабільності, зниженні якості та обсягу необхідних умов життєдіяльності населення. Реалізація державної політики економічного відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій являє собою сукупність процесів, пов'язаних з втіленням стратегічних орієнтирів та заходів через прийняття рішень щодо відбудови інфраструктури життєдіяльності та їх впровадження, що передбачає необхідність формування відповідного організаційно-економічного механізму, тобто важелів, методів та інструментів, за допомогою яких здійснюються дані процеси. У зв'язку із цим важливими проблемами є формування засобів та інструментів постконфліктного відновлення та реконструкції систем життєзабезпечення для подолання нагальних проблем мешканців постраждалих від військових дій територій, реабілітації їх економіки та її реінтеграції у національну економічну систему. Особливої актуальності для вітчизняної науки та практики означена проблема набуває у зв'язку із військовими подіями на Сході України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зосереджуючись на встановленні миру та подоланні руйнівних наслідків конфліктів у сферах життєдіяльності країн та їх територій, як науковці, так і фахівці й експерти миротворчих організацій, міжнародних фондів, намагаються виробити дієві механізми цього процесу. Звертаючись до мети механізму реалізації державної політики, Т. Куценко та А. Сабадош вказують: «варто зробити акценти на цілях, задля яких потрібна ця спроможність, а саме задля: поживлення економічної активності громади та забезпечення соціально-економічного відновлення; протистояння гібридним загрозам та ризикам в соціально-економічній сфері; врегулювання конфліктів тощо» [3, с. 52]. О. Келембет вбачає мету реалізації державної політики економічного відновлення постконфліктних територій у наданні «допомоги цим територіям, їх інтеграції в український економічний і суспільний простір для забезпечення інтересів осіб, які проживають на даних територіях і держави в цілому» [2, с. 68].

Стійкість визначається як здатність постконфліктної території за допомогою розроблених та

впроваджуваних стратегій протистояти раптовим подіям, що призводять до змін, потрясінь або криз, які впливають на стан території та встановити контроль через діяльність уряду та органів місцевого самоврядування над територією, соціальними чи економічними факторами та умовами, що складають їх розвиток [7]. З огляду на державну політику постконфліктного відновлення сфер життєдіяльності територій стійкість можна розглядати як сприяння регіональному економічному розвитку та зростанню, які забезпечують здатність постконфліктної території наближувати її реінтеграцію в національну економіку та зменшення ймовірності повторення конфлікту.

Визначальну роль проактивної міцної співпраці між державою, органами місцевого самоврядування, інвесторами, донорами та громадою (населенням та бізнесом) підкреслено у працях закордонних вчених [7; 8; 9; 10]. Фахівці доводять, що важливість участі місцевого населення у плануванні, здійсненні та оцінці процесу постконфліктного відновлення, а також підтримки урядом та населенням цього процесу.

З огляду на це існує критична потреба в проведенні додаткових досліджень з визначення можливості та регулювання участі громад у державній політиці, висвітлення умов та обставин такої участі громадян та місцевого бізнесу через певні важелі та методи.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Статтю присвячено розвитку організаційно-економічного механізму реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України.

Для досягнення мети поставлені завдання: уточнення сутності організаційно-економічного механізму реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України, формування методів взаємодії уряду та органів місцевого самоврядування з ключовими учасниками місцевого розвитку для підтримки ефективності та конкурентоспроможності регіону, обґрунтування організаційного та інформаційного забезпечення механізму.

Виклад основного матеріалу. Економічне відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій є складовим процесом їх реінтеграції у національну економіку, тому мету організаційно-економічного механізму реалізації державної політики визначимо як забезпечення спроможності реінтеграції постконфліктної території в національну економіку та зменшення ймовірності повторення конфлікту.

Аксіоматичні ознаки державної політики у цьому аспекті визначені ООН [5] — це сталість, стійкість, інклюзивність, безпека. Аспект сталості державної політики пов'язаний із тим, що постконфліктне відновлення сфер життєдіяльності може мати негативний вплив на навколишнє середовище, і важливо врахувати та пом'якшити ці наслідки. Безпека є ключовим елементом успіху постконфліктного відновлення, адже забезпечення безпечного оточення дозволяє реалізовуватися іншим економічним процесам на постконфліктній території. Інклюзивність визначається провідним принципом державної політики постконфліктного відновлення, в тому числі відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій.

Місцеве населення та бізнес мають бути включеними до процесів прийняття рішень та всіх інших етапів процесу постконфліктного відновлення сфер життєдіяльності територій, оскільки це має вирішальне значення для створення відповідних ефективних ініціатив. Адже люди, які постраждали від конфлікту, мають чітке розуміння того, що потрібно в конкретній ситуації. Крім того, чим більше населення та бізнесових структур безпосередньо бере участь у прийнятті рішень, тим більше обізнаність та розуміння різних складових відновлення сфер життєдіяльності. Це дозволяє громаді більш повно відчувати заплановані переваги державної політики.

Часто інфраструктурні проекти в процесі постконфліктного відновлення є нерезультативними через низьку якість проектування та / або стандартні підходи до нього. Це може бути наслідком неврахування місцевих умов, потреб та можливостей. Проекти реконструкції сфер життєдіяльності території повинні розроблятися з урахуванням місцевих потреб та умов, саме тому участь громади у процесі планування та розробки проекту є обов'язковою. Відновлення сфер життєдіяльності повинно, в першу чергу, відповідати потребам місцевих жителів. Основна увага повинна бути спрямована на відбудову соціальних послуг, а не на консолідацію багатства інвесторів, досягнення інтересів національної, регіональної влади.

Участі місцевого населення та бізнесу в управлінні процесами постконфліктного відновлення сфер життєдіяльності повинний надаватися пріоритет, оскільки це породжує відчуття їх впливу на життєдіяльність та компенсує негативне сприйняття міжнародних суб'єктів. Так, міжнародні організації, такі як ООН, часто застосовують на постконфліктних територіях стандартні організаційні процедури, а не розробляють їх в контексті

конкретної економіки. Тому донори та міжнародні організації повинні бути гнучкими у плануванні та реалізації проектів відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій.

Державна політика постконфліктного відновлення сфер життєдіяльності повинна бути пов'язана з економічним розвитком регіону, який відповідає місцевим уявленням, сумісний з місцевою культурою та орієнтований на відновлення засобів до існування. Міжнародні організації та уряд мають не лише переосмислити регіональний підхід до розвитку, але й розуміти місцеву просторову динаміку, принципи та особливості процесів економічного розвитку.

Таким чином, залучення місцевої громади до реалізації державної політики постконфліктного відновлення сфер життєдіяльності територій вимагає підходу, який відновлює партнерські відносини між державою та громадою на цьому перехідному етапі. Завдяки спільному стратегічному баченню та прийняттю рішень населення, уряд та органи місцевого самоврядування можуть не тільки підвищити результативність процесу відновлення, а й подолати недовіру, що виникла в період конфлікту, тим самим забезпечити дієвість соціально-політичної реінтеграції у національну економіку. При цьому процедура партнерства в процесі постконфліктного відновлення на перехідному етапі не є усталеною світовою практикою. Це пояснюється істотними розбіжностями в соціально-економічних умовах, включаючи конфліктні обставини, структурну побудову економіки та потенціал громади.

Отже, державна політика відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій має ґрунтуватися на проактивному процесі взаємодії уряду та органів місцевого самоврядування з ключовими учасниками місцевого розвитку для підтримки ефективності та конкурентоспроможності регіону. Таким чином, громадяни та бізнесові структури, які мають адаптаційний потенціал для реконструкції регіону після конфлікту, забезпечують резервну спроможність, яка підтримує відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій у гострі кризові часи. Здатність громадян та бізнесу брати участь у процесах відновлення є ключовим інструментом впливу на розвиток регіону після конфлікту, формуючи підхід «знизу вгору» до державної політики. Такий підхід може бути інтегрований у державно-приватне партнерство в регіоні та інші ефективні інструменти відновлення сфер життєдіяльності постконфліктної території.

Тому пропонується розглядати механізм державної політики економічного відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій як взаємодію між державою, органами місцевого самоврядування, інвесторами, донорами та громадою (населенням та бізнесом) для підтримки ефективності відновлення та економічного розвитку.

Основним методом такої участі є діалог. Ефективна постконфліктна державна політика повинна бути спрямована на подолання відчуження, а також сприяти соціальному діалогу та примиренню. Законодавчих рамок іноді недостатньо для вирішення проблем великої соціальної складності, що знаходяться поза традиційними межами державної політики. Таким чином, на ці проблеми слід дивитися з точки зору можливостей розвитку з більш комплексним і довгостроковим поглядом. Це мають бути мультидисциплінарні ініціативи щодо посилення підходу до участі у відновленні сфер життєдіяльності постконфліктних територій, що прагне трансформувати відносини між громадянами, державою та бізнес-сектором шляхом створення діалогу як основи для перетворення конфліктів у можливості для економічного розвитку. Діалог має застосовуватися постійно у сферах планування, координації, оцінювання та реалізації відбудови та функціонування сфер життєдіяльності постконфліктної території.

Простори діалогу окреслюють як особистісний, колективний, структурний та культурний [6; 11].

Особистісний простір діалогу фокусується на взаємному навчанні, тренінгах та підвищенні обізнаності серед зацікавлених сторін стосовно відновлення сфер життєдіяльності регіону. Процеси такого діалогу вимагають інформованості та освіченості зацікавлених сторін.

Колективний простір базується на створенні діалогу серед урядів, інфраструктурних компаній, громадськими організаціями. Створення такого простору діалогу допомагає встановити нову парадигму за стосунки між урядом, громадою та компаніями, які дозволяють бачити розвиток процесів економічного відновлення сфер життєдіяльності регіону комплексно та багатосторонньо.

Структурний простір діалогу між урядом і громадою фокусує об'єкт виключно на певній сфері життєдіяльності, конкретизує бачення її відновлення.

Культурний простір діалогу полягає у всіх вищезазначених ініціативах в рамках колективного, особистісного та структурного простору. Він передбачає сприйняття діалогу як певної установленної культури взаємовідносин між державою

та громадою у виробленні угодженої політики постконфліктного відновлення і сприяє подоланню потенційних соціальних конфліктів на основі врахування бачення процесу всіма зацікавленими сторонами.

Будь-який простір передбачає залучення в якості суб'єктів представників держави, органів місцевого самоврядування, громади та бізнесу.

Для розвитку цих просторів діалогу необхідно працювати, по перше, над особистісною формою, щоб закласти основи у колективній формі, долаючи перешкоди ефективної комунікації між зацікавленими сторонами в розвитку інфраструктури життєдіяльності. У той же час створення спільних бачень розвитку через колективний простір діалогу дозволяє сформувати структурний простір (тобто сфокусувати бачення щодо відновлення певної сфери життєдіяльності постконфліктної території). Праця в цих трьох просторах закладає шлях до внесення змін в культурному вимірі, що робить процес постконфліктного відновлення більш стійким.

Окрім діалогу, влучними з точки зору реалізації державної політики економічного відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій є консультації. Вони є методом взаємодії, який дозволяє розуміти зацікавленим сторонам необхідні компоненти для досягнення позитивних соціальних та економічних змін, підвищити ефективність роботи осіб та організацій, які надають допомогу у реалізації державної політики, можуть допомогти розвинути місцеві людські ресурси та потенціал у постконфліктних регіонах, що сприяє переходу суспільства до довгострокового миру і стабільності.

Метод інклюзії дозволить розглядати процеси економічного відновлення сфер життєдіяльності територій через охоплення бачення та включення до них великої кількості громадян, бізнес-структур та видів діяльності, зосереджуючись на таких поняттях, як соціальна, доступ до засобів соціального та економічного покращення постконфліктної території, уникаючи ексклюзивності та дислокації.

Необхідність застосування у державній політиці економічного відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій методів підзвітності та транспарентності викликано тим фактом, що корупція є визначеним явищем в постконфліктних суспільствах, і, як результат, урядам та службам потрібно встановити конкретні заходи підзвітності. Населення має бути обізнаним стосовно того, як і у яких напрямках відбувається процес відновлення сфер життєдіяльності, чи справедливо і прозоро

відбувається фінансування цих заходів. Для цього створюються відповідні системи моніторингу.

Інформування громади та інших зацікавлених осіб і груп також може допомогти результативно реалізувати державну політику, отримати підтримку населення у процесах економічного відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій. Так, наразі в Україні відбувається створення платформи даних для моніторингу соціально-економічних наслідків конфлікту та переміщення в Східній Україні. За даними [4], тематичними інтерфейсами платформи є: потреби регіону, хід реалізації, гуманітарні операції, події і заходи, соціально-економічні індикатори, загальні дані.

Стимулювання участі місцевих громад у постконфліктному відновленні сфер життєдіяльності представляє собою методи та моделі інтеграції з державним управлінням на перехідній фазі. Участь громад у рамках спільного підходу до управління підсилює потенціал для розбудови миру та економічного розвитку в умовах постконфліктних ситуацій.

Координація між урядом, численними донами та організаціями, які беруть участь у постконфліктному відновленні сфер життєдіяльності територій, є важливим методом державної політики і необхідною для розробки успішних та контекстно-конкретних рішень. Через відсутність координації проекти часто дублюються або реалізуються подібні проекти, що призводить до марного витрачання ресурсів і неможливості забезпечення всіх потреб постконфліктного суспільства. З цієї причини важливо, щоб усі проекти були належним чином узгоджені між урядом і учасниками.

З огляду на величезну складність зусиль по відновленню сфер життєдіяльності постконфліктних територій, розробка чіткого плану та проекту дій з самого початку є критично важливою для успіху державної політики. Такий план повинен чітко віддзеркалювати інтереси громади і держави, визначити цілі державної політики, ілюструвати стратегію для досягнення цих цілей та чіткий розподіл функцій, розмежовуючи відповідальність за окремі аспекти реалізації плану. Таке всебічне бачення процесу відновлення дозволяє ключовим учасникам будувати відносини, долати розбіжності, виявляти потенційні невідповідності та прогалини, синхронізувати свої дії та краще розуміти свої ролі.

Контроль є необхідним методом будь-якого управлінського процесу. Він має включати можливість моніторингу та оцінки результатів

відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій як з боку держави, так і з боку громади та міжнародних організацій.

Окресливши методи державної політики економічного відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій, кажемо на основні важелі цих методів.

Платформи діалогу застосовуються у методах діалогу, консультацій, інклюзії, залученості населення, підзвітності, транспарентності, стимулювання, інформування, координації, контролю. Вони є тим засобом, який дозволяє активно включити участь зацікавлених осіб у розвиток постконфліктних територій для більш стійкого розуміння, оцінки і використання потенціалу економічного відновлення.

Бюджет участі (громадський бюджет, бюджет міських ініціатив) я тим важелем економічного відновлення в межах міського бюджету, через який населення самостійно обирає напрями витрачання бюджетних коштів шляхом голосування, результати якого мають пряму дію, незалежно від волі чиновників та депутатів.

За даними сайту [1] у Донецькій області подано 112 заявок та профінансовано громадських ініціатив на суму 4,2 млн. грн., у Луганській області 171 заявок та 13,271 млн. грн. фінансування отримано.

Такі важелі, як інновації, інвестиції, гарантії та стимули для участі приватного сектору, якість проектів, є складовими методів координації, проектування, планування. Через них встановлюються різноманітні партнерські стосунки для реалізації проектів, включаючи донорів, урядові та громадські організації, і впроваджуються нові та інноваційні технології, які використовуються для того, щоб зробити державну політику економічного відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій результативною та дієвою.

Важелями прямого державного впливу на фінансування економічного відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій є субсидії, дотації, доходи місцевих бюджетів, донорська допомога.

Згадані методи та важелі є складовими інструментів державної політики економічного відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій. Ці інструменти також мають відповідати стратегічним орієнтирам, визначеним у попередньому підрозділі. Тому до них віднесено: інвестиційну політику, політику децентралізації (а в її межах — політику горизонтального вирівнювання), промислову політику та державно-приватне партнерство.

В межах реалізації державної політики економічного відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України, інвестиційна політика має реалізовуватися у трьох стратегічних орієнтирах:

- створення сприятливого інвестиційного клімату у постконфліктних умовах;
- підтримка провідних виробничих сфер економічної діяльності постконфліктних регіонів і інвестиції в неприбуткові сфери життєдіяльності;
- укріплення макроекономічної ситуації в країні.

Політика децентралізації (а в її межах також політика горизонтального вирівнювання) має бути реформована з огляду на більш результативне використання надходжень бюджету через обізнаність у проблемах та потребах постконфліктної території, а також на розширення бюджетного субсидювання та дотатування задля вирішення горизонтальних нерівностей в межах країни.

Промислова політика у державній політиці постконфліктного відновлення сфер життєдіяльності територій має бути стратегічно спрямована на

підтримку провідних виробничих сфер економічної діяльності постконфліктних регіонів.

Державно-приватне партнерство є визнаним світовою практикою ефективним інструментом реалізації державної політики економічного відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій.

Організаційним забезпеченням вказаних інструментів, їх важелів та методів є державні суб'єкти: Кабінет Міністрів України, Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, Міністерство фінансів України, Міністерство інфраструктури України, Державне агентство інфраструктурних проектів України, Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Державний фонд регіонального розвитку, Донецька та Луганська обласні державні адміністрації.

Інформаційне забезпечення механізму реалізації державної політики статистичні дані Державної служби статистики України, Головних

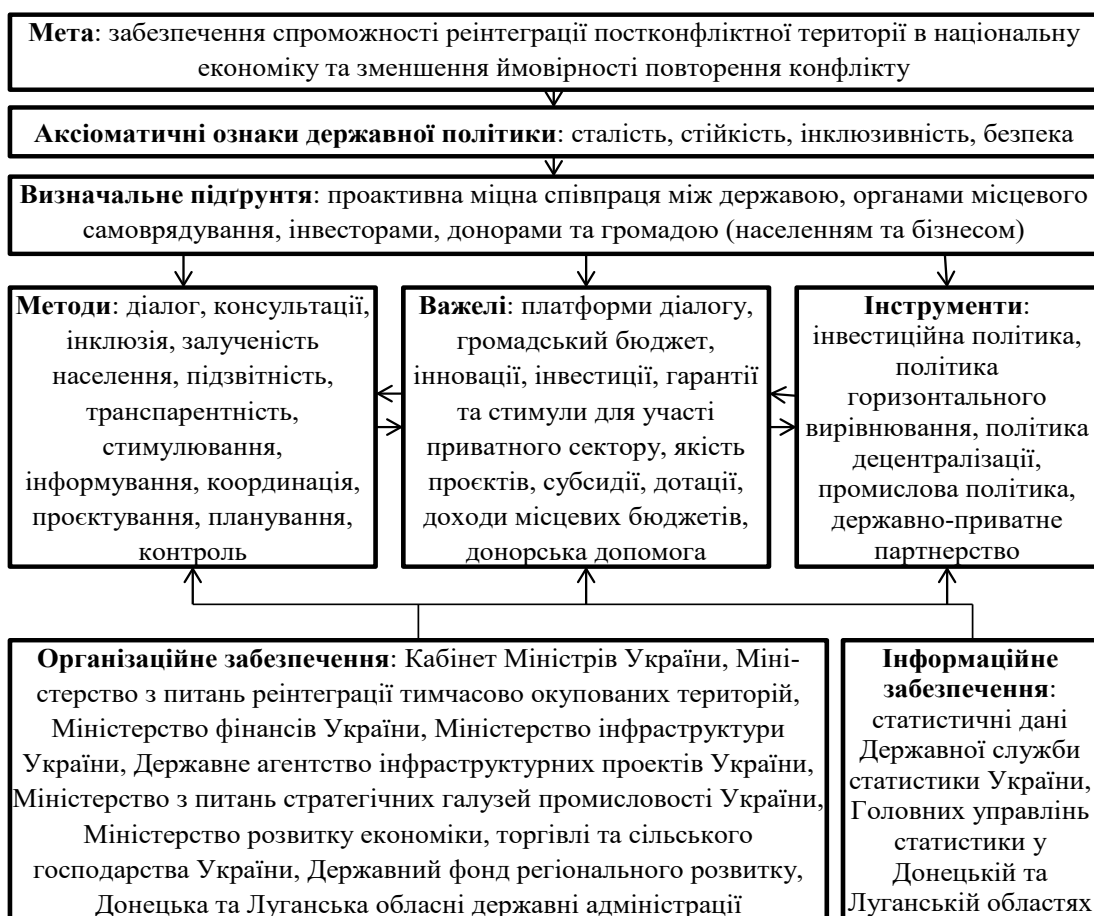

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України

Джерело: розробка автора

управлінь статистики у Донецькій та луганській областях.

Таким чином, успішний процес відновлення сфер життєдіяльності після конфлікту складається з безлічі різних галузевих втручань держави, які взаємно підтримують та ретельно налаштовуються один на одного. Крім того, важливим аспектом механізму є забезпечення поєднання відбудови сфер життєдіяльності постраждалих територій з елементами, що відновлюють економіку та суспільство регіонів. Також особливий акцент зроблено на проактивній міцній співпраці між державою, органами місцевого самоврядування, інвесторами, донорами та громадою (населенням та бізнесом):

- критично важливим є те, що країна, регіони якої виходять із конфлікту, матиме уряд, який прагне прийняти ефективні, надійні, прозорі, інклюзивні та ефективні рішення у сферах, які надаватимуть ключові послуги населенню;
- ефективне постконфліктне відновлення спрямовано у тому числі на подолання нерівностей та відчуження, а також сприяє соціальному діалогу та примиренню.

Доведено, що стабільне макро- та мезоекономічне середовище, підтримка місцевого населення та уряду є передумовами успішного постконфліктного відновлення. З огляду на результати дослідження та відзначаючи ключову роль проактивної міцної співпраці між державою, органами місцевого самоврядування, інвесторами, донорами та громадою (населенням та бізнесом), запропоновано організаційно-економічний механізм реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України (рис. 1).

Запропонований механізм реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України створює стійку та інклюзивну інфраструктуру, спрямовану на сталий розвиток, участь та додержання прав людини, є перспективним інструментом подолання економічно-соціальних диспропорцій розвитку територій після конфлікту у національній економіці.

Висновки. У статті розвинуто організаційно-економічний механізм реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України, особливістю якого є трансформація акценту на зміцнення інституційних рамок для створення діалогу, взаємодії та міцних відносин між учасниками постконфліктного відновлення з боку держави та громадами з метою подолання соціальної та економічної напруги, що супроводжує постконфліктний розвиток. Пропонований механізм дозволяє подолати економічні проблеми постраждалих територій та прискорити їх реінтеграцію у національну економіку.

Організаційно-економічний механізм реалізації державної політики відновлення сфер життєдіяльності постконфліктних територій України, який виходить за рамки традиційного розуміння цього терміну (з акцентом на фізичну перебудову), враховує методи, важелі та інструменти, що спрямовані на побудову інклюзивних інституцій, просторів для діалогу між державою та учасниками постконфліктного відновлення, населенням, які допомагають встановити взаємозв'язки між економічним та соціальним життям на мирних та постконфліктних територіях країни, подолати диспропорції та відчуження в процесі реінтеграції територій у національну економіку.

Література

1. Електронний сервіс Громадський бюджет (бюджет участі). URL: <https://budget.e-dem.ua/landing>
2. Келембет О. С. Сутність і особливості формування державної політики відновлення та реінтеграції деокупованих та постраждалих від конфлікту територій. Менеджер. 2017. № 1. С. 64–71.
3. Куценко Т. Ф., Сабадош А. О. Базові складові ефективного управління локальною економікою на «крихких» територіях в умовах конфлікту в Україні. Економіка та держава. 2018. № 11. С. 50–54.
4. Платформа даних для моніторингу соціально-економічних наслідків конфлікту і переміщення в Східній Україні. URL: <https://softpro.ua/platforma-danih-dlja-monitoringu-socialno-ekonomichnih-naslidkiv-konfliktu-i-peremischennja-v-shidni-ukraini>
5. Agenda for Sustainable Development 2030. United Nations Member States: New York, 2017. URL: <https://un-sdg.un.org/2030-agenda>
6. Culberston H., Lederach J., Neufeldt R. Reflective Peacebuilding: A Planning, Monitoring and Learning Toolkit. Notre Dame, University of Notre Dame/Catholic Relief Services (CRS), 2007. 82 p.
7. Davis D. A Toolkit for Urban Resilience in Situations of Chronic Violence. Report for the United States Agency for International Development (USAID). Cambridge: Center for International Studies, Massachusetts Institute of Technology, 2012. URL: <http://web.mit.edu>

8. Earnest J. Post-conflict reconstruction—a case study in Kosovo: The complexity of planning and implementing infrastructure projects. *International Journal of Emergency Services*. 2015. № 4(1). P. 103–128.
9. O’Driscoll D. *Post-Conflict Reconstruction Good Practice*. K4D Helpdesk, Brighton, UK: Institute of Development Studies, 2018. 13 p.
10. Saul M. *Popular Governance of Post-Conflict Reconstruction: The Role of International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. 270 p.
11. Suárez R., Párez E. Development and conflicts linked to infrastructure construction. *FAL Bulletin*. 2018. № 361. 7 p. URL: https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/43721/S1800310_en.pdf?sequence=1&isAllowed=y

References

1. Elektronnyj servis Ghromadsjkyj bjudzhet (bjudzhet uchasti) (2021). URL: <https://budget.e-dem.ua/landing>
2. Kelembet, O. S. (2017). Sutnistj i osoblyvosti formuvannja derzhavnoji polityky vidnovlennja ta reintegraciji deokupovanykh ta postrazhdalykh vid konfliktu terytorij [The essence and features of the formation of state policy for the restoration and reintegration of deoccupied and conflict-affected areas]. *Manager. Bulletin of Donetsk State University of Management*, 1, 64–71.
3. Kucenko, T. F., Sabadosh, A. O. (2018). Bazovi skladovi efektyvnogho upravlinnja lokalnoju ekonomikoju na “krykhkykh” terytorijakh v umovakh konfliktu v Ukrajinu [Basic elements of effective management of local economy on “fragile” territories under conflict conditions in Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, 11, 50–54.
4. Platforma danykh dlja monitorynghu socialjno-ekonomichnykh naslidkiv konfliktu i peremishhennja v Skhidnij Ukrajinu (2021). URL: <https://softpro.ua/platforma-danih-dlja-monitoringu-socialno-ekonomichnih-naslidkiv-konfliktu-i-peremishhennja-v-shidni-ukraini>
5. Agenda for Sustainable Development 2030. (2017). United Nations Member States: New York. URL: <https://unsdg.un.org/2030-agenda>
6. Culberston, H., Lederach, J., Neufeldt, R. (2007). *Reflective Peacebuilding: A Planning, Monitoring and Learning Toolkit*. Notre Dame, University of Notre Dame/Catholic Relief Services (CRS).
7. Davis, D. (2012). *A Toolkit for Urban Resilience in Situations of Chronic Violence*. Report for the United States Agency for International Development (USAID). Cambridge: Center for International Studies, Massachusetts Institute of Technology. URL: <http://web.mit.edu>
8. Earnest, J. (2015). Post-conflict reconstruction—a case study in Kosovo: The complexity of planning and implementing infrastructure projects. *International Journal of Emergency Services*, 4(1), 103–128.
9. O’Driscoll, D. (2018). *Post-Conflict Reconstruction Good Practice*. K4D Helpdesk, Brighton, UK: Institute of Development Studies.
10. Saul, M. (2014). *Popular Governance of Post-Conflict Reconstruction: The Role of International Law*. Cambridge: Cambridge University Press.
11. Suárez R., Párez, E. (2018). Development and conflicts linked to infrastructure construction. *FAL Bulletin*, 361. URL: https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/43721/S1800310_en.pdf?sequence=1&isAllowed=y